

**ТАВРІЙСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ
В.І. ВЕРНАДСЬКОГО**

**Навчально-науковий гуманітарний інститут
Кафедра психології, філософії та суспільних наук**

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор навчально-наукового
гуманітарного інституту

Сергій ГУБАРЄВ

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
СПЕЦІАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ**

рівень вищої освіти Перший (бакалаврський)
галузь знань С Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини
спеціальність С4 Психологія
освітньо-професійна програма Психологія
форма(и) навчання денна та заочна

**Інформація про розробника(ів) та розгляд і схвалення
робочої програми навчальної дисципліни**

РОЗРОБНИК робочої програми навчальної дисципліни
(науковий ступінь, вчене звання, посада)

Кандидат психологічних наук, доцент

Світлана МІТІНА

Розглянуто та схвалено на засіданні кафедри психології, філософії та суспільних наук

Протокол № 1 від 25.08.2025

Завідувач кафедри

Олена ВЛАСЕНКО

ПОГОДЖЕНО:

Розглянуто та схвалено на засіданні навчально-методичної ради навчально-наукового гуманітарного інституту

Протокол № 8 від 27.08.2025

Голова НМР

Сергій ГУБАРЄВ

1. Загальна інформація про навчальну дисципліну	
1.Назва навчальної дисципліни, код в ОПП	Спеціальна психологія, ВК
2.Статус навчальної дисципліни	Вибірковий компонент
3.Рік навчання, семестр у якому викладається дисципліна	2й рік навчання, 3 семестр
4.Обсяг навчальної дисципліни (кількість кредитів, загальна кількість годин (аудиторних за видами занять, самостійної роботи здобувача вищої освіти)	4 кредити ЄКТС (120 год.), з них: Денна форма: 40 год. аудиторного навантаження (20 годин лекційних, 20 години семінарських) та 80 годин самостійної роботи. Заочна форма: 10 год. аудиторного навантаження (4 годин лекційних, 6 години семінарських) та 110 годин самостійної роботи.
5.Вид підсумкового (семестрового) контролю	залік
6.Інформація про консультації	За запитом здобувача вищої освіти в онлайн форматі
7.Мова викладання	українська
8.Прізвище, ім'я, по батькові викладача (науковий ступінь, вчене звання, посада)	Мітіна Світлана Володимирівна(кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри психології, філософії та суспільних наук)
9.Контактна інформація викладача	mitina.svitlana@tnu.edu.ua
10.Посилання на силабус на вебсайті Університету	
2. Опис навчальної дисципліни	
Анотація дисципліни	Вивчення цієї дисципліни сприяє формуванню у здобувачів розуміння своєрідності психічного розвитку осіб з психофізичними порушеннями.
Мета, завдання та цілі вивчення дисципліни	Мета вивчення дисципліни: формування у здобувачів вищої освіти комплексного розуміння причин, типології та особливостей психосоціального, вікового розвитку дітей з органічними чи функціональними порушеннями, які утруднюють їх соціально-психологічну адаптацію, включення в освітній, соціальний простір та подальше професійне самовизначення.

	Основними завданнями вивчення дисципліни є: • вивчення закономірностей і особливостей психічного розвитку дітей і дорослих з різними психічними і фізичними вадами у різних умовах і зокрема в умовах корекційного навчання; • вивчення порушень розвитку і формування конкретних форм психічної діяльності і психічних процесів у різних груп аномальних дітей; • створення методів і засобів психологічної діагностики порушень розвитку; • розробка засобів психологічної корекції вад розвитку; • психологічне обґрунтування змісту і методів навчання та виховання, в першу чергу в умовах інклюзивного простору. • психологічна оцінка ефективності змісту і методів навчання дітей з вадами розвитку у різних умовах; • психологічне вивчення соціальної адаптації осіб з вадами розвитку; • психологічна корекція дезадаптації.
Формат проведення дисципліни	Під час навчання використовуються наступні форми та методи: презентації, бесіди і дискусії, індивідуальні науково-дослідні завдання. Віртуальне навчальне середовище, яке використовуватиметься у разі роботи в дистанційному режимі - Google Classroom. У дистанційному режимі лекції / практичні заняття будуть проведені за допомогою програм електронної комунікації Google Meet. Поточна комунікація з викладачем здійснюється через Classroom та корпоративну пошту.

1. Тематика та зміст навчальної дисципліни.

Номер та назва розділу, теми, перелік основних питань	Вид навчального заняття	Форми і методи контролю знань	Кількість годин денна	Кількість годин заочна
Тема 1. Вступ до спеціальної психології. Розкрити сутність спеціальної психології. Ознайомити з передумовами виникнення спеціальної психології та розкрити філософську основу.	лекція	Поточний; усний метод (співбесіда)	4	0,5
	семінарське заняття	Поточний; презентація доповідей; інд.опитування; виконання письмових завдань	2	0,5
Тема 2. Предмет, завдання, мета спеціальної психології в сучасному світі. Ознайомити з предметом та задачі спеціальної психології. Дитина з особливими освітніми потребами в системі суспільних відносин. Взаємозв'язок спеціальної психології з іншими галузями психології та науками. Принципи спеціальної психології	лекція	Поточний; усний метод (співбесіда)	4	1
	семінарське заняття	Поточний; презентація доповідей; інд.опитування; виконання письмових завдань	2	1
Тема 3. Особливості процесу розвитку дітей з психофізичними та інтелектуальними розладами. Ознайомити із структурою та особливостями процесу розвитку дітей з психофізичними та інтелектуальними розладами	лекція	Поточний; усний метод (співбесіда)	2	0,5
	семінарське заняття	Поточний; презентація доповідей; інд.опитування; виконання письмових завдань	2	0,5
Тема 4. Поняття та суть корекційно виховного процесу навчання та виховання, специфічні	лекція	Поточний; усний метод (співбесіда)	2	1

проблеми в сенсорній, моторній, інтелектуальній та емоційних сферах. З'ясувати сутність корекційно виховного процесу навчання та виховання дітей з різними порушеннями у соматичному, психомоторному, сенсорному, інтелектуальному особистісносоціальному розвитку.	семінарське заняття	Поточний; презентація доповідей; інд.опитування; виконання письмових завдань	2	1
Тема 5. Соціальнопсихологічні проблеми дітей з особливим потребами. Психологопедагогічний супровід їх залучення до загальноосвітніх класів шкіл. Розкрити сутність соціальнопсихологічних проблем дітей з особливим потребами.. З'ясувати важливість психологопедагогічного супроводу дітей з порушеннями та їх залучення до загальноосвітніх класів шкіл.	лекція	Поточний; усний метод (співбесіда)	2	
	семінарське заняття	Поточний; презентація доповідей; інд.опитування; виконання письмових завдань	4	
Тема 6. Діти з інтелектуальними порушеннями. Причини виникнення та характеристика їх. Розкрити поняття «діти з інтелектуальними порушеннями». З'ясувати Причини виникнення та характеристика їх. Дослідити передовий педагогічний досвід: сутність, критерії, види.	лекція	Поточний; усний метод (співбесіда)	2	
	семінарське заняття	Поточний; презентація доповідей; інд.опитування; виконання письмових завдань	4	
Тема 7. Основні форми психічного розвитку у дітей. Клініко-педагогічна характеристика дітей з ЗПР.	лекція	Поточний; усний метод (співбесіда)	2	1

Розкрити основні форми психічного розвитку у дітей. Затримка психічного розвитку, психологічна структура порушення. Чинники виникнення. Класифікація дітей із затримкою психічного розвитку: конституціонального походження. (гармонійний психічний та психофізичний інфантилізм); соматичного походження; психогенного походження; церебрально-органічного генезу. Загальна характеристика психічного розвитку дітей з ЗПР. Психологічна характеристика розвитку дитини із ЗПР. Особливості соціальних взаємовідносин, ціннісні орієнтації, образ Я та самооцінка. Специфіка психічного розвитку: ігрова діяльність, мовлення, практична та розумова діяльність	семінарське заняття	Поточний; презентація доповідей; інд.опитування; виконання письмових завдань	2	
Тема 8. Зорове та слухове сприймання в дитячому віці. Причини та ступені їх порушень. З'ясувати загальну характеристику особливостей зорового та слухового сприймання в дитячому віці. Розкрити Причини та ступені їх порушень.	лекція	Поточний; усний метод (співбесіда)	2	1
	семінарське заняття	Поточний; презентація доповідей; інд.опитування; виконання письмових завдань	2	
Тема 9. Основні прояви та причини психопатичних форм поведінки дітей при нервовопсихічних хворобах. Порушення опорнорухового апарату ДЦП. Розкрити початкові прояви та причини психопатичних форм поведінки дітей при нервовопсихічних хворобах. Розкрити питання порушення опорно-рухової сфери –	лекція	Поточний; усний метод (співбесіда)	2	
	семінарське заняття	Поточний; презентація доповідей; інд.опитування; виконання письмових завдань	2	

дитячий церебральний параліч (ДЦП) та чинники виникнення ДЦП, форми ДЦП: спастична деплегія, геміпаретична, гіперкінетична, подвійна гіплегія, атонічно-астатична. Загальна характеристика психічного розвитку дітей з ДЦП. Характеристика особистості дитини з порушеннями опорно-рухового апарату.				
Тема 10. Закономірності розвитку мови. Причини порушень та їх види. Розкрити психолого-педагогічну класифікацію мовленнєвих порушень. Загальні особливості психічного та соціального розвитку при різних типах мовленнєвих порушень. Розкрити загальну характеристику теоретичних методів педагогічного дослідження.	лекція	Поточний; усний метод (співбесіда)	2	
	семінарське заняття	Поточний; презентація доповідей; інд.опитування; виконання письмових завдань	2	

3. Організація самостійної роботи студентів

3.1. Підготовка до семінарських занять. Завдання з навчальної дисципліни «Спеціальна психологія» розробляються викладачем і передбачають тематичний перелік теоретичних та практичних завдань до кожного заняття, перевірку мультимедійних презентацій матеріалу доповідей, використання методичного матеріалу до дослідження когнітивних стилів особистості.

3.2. Матеріали для самоконтролю та самостійної підготовки.

Самостійна робота студентів (СРС) передбачає оволодіння студентом навчальним матеріалом передбаченим тематичним планом дисципліни, самостійне опрацювання тем навчальної дисципліни у час, вільний від обов'язкових навчальних занять, а також передбачає підготовку до усіх видів контролю. Навчальний матеріал дисципліни передбачений робочим навчальним планом для засвоєння студентом у процесі самостійної роботи вноситься в перелік питань підсумкового контролю який опрацьовувався при проведенні аудиторних занять. Теми доповідей для СРС:

Тематика доповідей, рефератів для виступів студентів:

1. Поняття норми і патології в сучасних науках про людину. Підготувати повідомлення про вчених, які працювали в галузі спеціальної психології
2. Сутність релігійних тлумачень «порушення» у розвитку.
3. Форми та види реабілітації
4. Особистісні особливості дітей та підлітків з відхиленнями у розвитку
5. Компенсаторні феномени при порушеннях розвитку
6. Профілактика відхилень психічного розвитку
7. Основні технології реабілітації дітей з порушеннями інтелектуальної сфери.
8. Основні технології реабілітації дітей з порушеннями мовленнєвої сфери.
9. Профілактика відхилень психічного розвитку. Психологічні особливості дітей з ЗПР.
10. Психологічні особливості дітей з мовленнєвими порушеннями.
11. Поняття про компенсаторні та деприваційні феномени.
12. Деприваційні феномени. Депривація та порушений розвиток..

3.3. Індивідуальні завдання.

Індивідуальні завдання з дисципліни «Спеціальна психологія»: реферати, доповіді, есе та інші види індивідуальних завдань, запропонованих викладачем, сприяють більш поглибленому вивченню студентом теоретичного матеріалу, формуванню вмінь використання знань для вирішення відповідних практичних завдань.

Індивідуальні завдання (ІЗ) з дисципліни «Спеціальна психологія» виконуються студентами самостійно із забезпеченням необхідних консультацій з окремих питань з боку викладача на основі вільного вибору теми завдання. ІЗ охоплює усі основні теми дисципліни.

При виконанні та оформленні ІЗ студент може використати комп'ютерну техніку, інформацію з Інтернету, статистичний, довідковий та інші необхідні матеріали.

4. Технічне та програмне забезпечення (обладнання).

Кожному здобувачу потрібно доєднатися до навчального середовища Google Classroom, оскільки там розміщуються навчальні матеріали, проводиться тестування, ведеться журнал оцінювання навчальних досягнень, є можливість для листування з викладачем.

У режимі дистанційного навчання - вивчення курсу додатково передбачає приєднання кожного здобувача вищої освіти до програми Google Meet (для занять у режимі відеоконференцій). У цьому випадку здобувач має самостійно потурбуватися про якість доступу до інтернету. Для роботи в дистанційному

форматі потрібні ноутбук / персональний комп'ютер / мобільний пристрій (телефон, планшет) з підключенням до Інтернет для:

- комунікації та опитувань,
- виконання домашніх завдань,
- виконання завдань самостійної роботи,
- проходження тестування (поточний, підсумковий контроль) тощо.

7. Політика дисципліни.

Політика щодо дедлайнів та перескладання. Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (75% від можливої максимальної кількості балів за вид діяльності). Перескладання завдань відбувається за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).

Політика щодо академічної доброчесності. Списування під час контрольних робіт заборонені (в т.ч. із використанням мобільних девайсів). Мобільні пристрої дозволяється використовувати лише під час онлайн-тестування та підготовки практичних завдань під час заняття.

Політика щодо відвідування. Відвідування занять є обов'язковим компонентом оцінювання. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, працевлаштування, міжнародне стажування) навчання може відбуватися в онлайн/змішаній формах за погодженням із керівником курсу.

8. Система оцінювання та вимоги.

Здобувач допускається до складання заліку з дисципліни, якщо ним повністю виконані всі види робіт, передбачені робочим навчальним планом та програмою навчальної дисципліни.

Залік - це форма підсумкового (семестрового) контролю, яка передбачає оцінювання засвоєння здобувачами навчального матеріалу на підставі поточного контролю результатів виконання ним певних видів робіт (на практичних, семінарських і лабораторних, індивідуальних заняттях), так і результатів виконання самостійних завдань.

Засвоєння матеріалу оцінюється за 100-бальною шкалою, шкалою ЄКТС та національною шкалою.

Оцінювання результатів поточної роботи (завдань, що виконуються на семінарських заняттях, результати самостійної роботи здобувачів) проводити за критеріями:

- 0% завдання не виконано;
- 40% - завдання виконано частково або невчасно, а відповідь містить суттєві помилки методичного характеру,
- 60% завдання виконано повністю, але невчасно, а відповідь містить суттєві помилки у розрахунках або в методиці;
- 80% - завдання виконано повністю і вчасно, проте відповідь містить окремі несуттєві недоліки (розмірності, висновки, оформлення тощо);
- 100% завдання виконано правильно, вчасно і без зауважень.

Розподіл балів за видами діяльності:

Вид діяльності студента	Максимальна кількість балів за одиницю	кількість одиниць	максимальна кількість балів	Форма контролю
Робота на семінарському занятті	6	10	60	Залік
Виконання завдань для самостійної роботи	8	5	40	
Разом			100	
Розрахунок балу за залік :60+40 = 100				

Значення оцінки

Оцінка за шкалою ЄКТС	Оцінка за стобальною шкалою	Оцінка за національною шкалою	Значення оцінки
A	90-100	«зараховано»	Відмінно-відмінний рівень знань (умінь) В межах обов'язкового матеріалу з можливими незначними недоліками
B	80-89		Дуже добре -рівень знань достатньо високий (умінь) В межах обов'язкового матеріалу без суттєвих (грубих) помилок
C	75-79		Добре - в цілому добрий рівень знань (умінь) з незначною кількістю помилок
D	69-74		Задовільно -посередній рівень знань (умінь) із значною кількістю недоліків, достатній для подальшого навчання або професійної діяльності
E	60-68		Достатньо мінімально можливий допустимий рівень знань (умінь)
FX	30-59	«не зараховано»	Незадовільно - потрібно додатково працювати для отримання позитивної оцінки
F	1-29		Незадовільно - необхідна серйозна подальша робота вивченням курсу з повторним

9. Рекомендовані джерела інформації:

Рекомендовані джерела інформації до теми (основна література; допоміжна література; інформаційні ресурси в мережі Інтернет)

Основна література

1. Бочелюк В.Й., Турубарова А.В. Психологія людини з обмеженими можливостями: навч. посіб. К.: ЦНЛ, 2016. 264 с.
2. Гошовська Д., Гошовський Я. (2025). Гіперактивність як патологічний чинник розвитку учнів підліткового віку. Перспективи та інновації

науки (Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»). 8(54). 1140– 1153.

3. Кобильченко, В. & Омельченко, І. (2020). Спеціальна психологія: підручник. Київ: ВЦ «Академія».
4. Пахомова Н.Г., Кононова М.М. (2015). Спеціальна психологія : навчальний посібник для студентів спеціальності / Н.Г. Пахомова, М.М. Кононова ; ПНПУ ім. В.Г. Короленка. – Полтава : ТОВ «АСМІ», 357 с.
5. Хохліна О.П. (2011). Основи спеціальної психології: Курс лекцій. К.: НАВС.
6. Чепка О.В. Спеціальна психологія. У питаннях і відповідях: навчальний посібник. Умань : ВПЦ «Візаві», 2016. 104 с.

Інформаційні ресурси в мережі Інтернет

Шипицина Л.М. (2017). Спеціальна психологія. Режим доступу: https://stud.com.ua/78574/psihologiya/spetsialna_psihologiya#google_vignette

1. Спеціальна психологія. Лекційний курс. Режим доступу: <https://www.kspu.edu/FileDownload.ashx/spets%20psychologia%20z.doc?id=1e529461-9487-4d0a-b57f-9e5c2a407019>
2. Спеціальна психологія. У питаннях і відповідях: навчальний посібник / укл. О. В. Чепка – Умань : ВПЦ «Візаві», 2016. 104 с. Режим доступу: <https://dspace.udpu.edu.ua/bitstream/6789/6016/1/%D0%A1%D0%BF%D0%B5%D1%86%D1%96%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B0%20%D0%BF%D1%81%D0%B8%D1%85%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%8F.pdf>.
3. Порошенко М.А. (2019) Інтегративна освіта: навчальний посібник Київ, ТОВ, Агентство «Україна», 300 с. Режим доступу: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/inkluzyvnenavchannya/posibn>